

Després de la dècada del jo

Durant molts anys ha estat de moda, i encara ho està, predicar les virtuts alliberadores i modernes d'un cert individualisme filosòfic, tou i distant, fet de molt poques conviccions, suposadament superior de totes les ideologies dures, i ple d'horror per tots els col·lectivismes reals o imaginaris. El descrèdit de la comunitat significava una posició frontalment refractària a allò que els més antics en dèiem "compromís" o *engagement*, i més refractària encara a tota proclamació d'identitat que no fóra la que es basa en l'afirmació de l'autonomia subjectiva. Els anys vuitanta, *la dècada del jo*, hauran estat, a les societats segures i ben alimentades de l'Europa occidental i de Nord-amèrica, els anys d'èfmera glòria d'aquest miratge irreal. S'ha devaluat molt, a hores d'ara, la fantasia ètica i estètica del triomfador feliç, del yuppie vestit d'Armani o de la dona de *Cosmopolitan*, tant de consum car i exquisit, tant d'esforç per al benestar comprat, i tanta part de la vida per construir-se una imatge. No sé si després d'una passada de postmodernitat torna a poc a poc l'antiga manera de ser moderns, però es parla ja abundantment dels noranta com de la *We-Decade*, després de la rescaca de la dècada del *Me*.

El que sembla cert –en una escala molt més gran que els epifenòmens d'aquest sector condicionat i confortable de l'hemisferi nord– és que, en aquesta dècada dels noranta, allò que s'havia volgut ignorar per incòmode i molest torna violentament a l'escena. I amb papers de protagonista, a més a més. Filòsofs de la lleugeresa, per exemple, havien despatxat fora de casa pròpia, i fora del teatre de la història, tot allò que eren tribus, religions, comunitats, classes, nacions, pobles, masses i moviments històrics del present. Com si l'ideal fóra –era, de fet– eliminar tota intermediació col·lectiva, deixar sol i cara a cara, en definitiva i a

l'hora de les relacions reals, l'individu i l'estat, l'administrat i l'administració. Perquè l'individu, per molt extra-nacional, anti-col·lectiu, antiideològic i extra-terrestre que vulga ser, de l'única cosa que no pot escapar-se és de l'estat i de l'administració pública. Cosa de la qual s'han preocupat ben poc els filòsofs francesos i els professors d'ètica espanyols. No era natural, aquest projecte de deixar l'individu sol amb ell mateix, amb els amics, l'estat, l'espècie i l'univers. Per tant, ha tornat a passar allò de "chassez le naturel, il revient au galop": al galop o per la finestra, però torna, i torna a entrar.

El mateix concepte d'identitat col·lectiva ha estat repetidament objecte de menyspreu i d'ironia, com si es tractara d'una mania de fanàtics, o com a cosa insubstancial i en qualsevol cas passada i superada. Ara, el concepte i la realitat que expressa tornen a escena al galop i amb fúria, fins i tot amb la fúria cega de les coses que esclaten per haver estat massa comprimides. Torna per la part on alguns l'esperàvem, que és el camp de les reivindicacions i conflictes nacionals dins de la mateixa Europa. I torna per una altra part més dura encara, com és l'afirmació exaltada de l'arabisme –que no és exactament una afirmació nacional–, i la més exaltada encara de la comunitat islàmica. Per a centenars de milions de persones, en aquests anys noran-

ta-un i noranta-dos, de l'Atlàntic africà a l'Índic i a la mar de la Xina, *ser* és sobretot ser musulmà, part del cos dels creients, i enemic dels enemics de l'Islam. En tota

aquesta extensa regió, no ha tingut plenament èxit la formació de comunitats nacionals racionals i modernes, com a marc de la identitat bàsica i de les responsabilitats cíviues, i la comunitat islàmica recupera espais que –aquests sí– semblaven haver passat a la història. Tornant a Europa, sembla que de sobte en pocs anys o en pocs mesos, poblacions senceres –lituans, croats, ucraïnesos, ossets del sud, o escocesos o qui siga– ha descobert que la cosa més important era ser això i no una altra cosa, com ara soviètic o iugoslau, que semblaven construccions mentals tan racionals i sòlides. A l'Europa occidental no sé què passarà en els pròxims anys, però tinc por que no siga res de bo: els intel·lectuals i polítics d'esquerra, o d'ex-esquerra, han esdevingut massa "individualistes", des-ideologitzats, tous i passius; i la dreta, i més com més extremadament dreta, pot arribar a explotar en benefici propi fantasies, pors, símbols i conceptes que en les seues mans són un perill per a tots.

Allò que és *natural*, ja ho deien els grecs fa vint-i-quatre segles, és que no es pot ser humà sense ser part d'una *polis*, d'una col·lectivitat per la qual val la pena fer alguna cosa, no ser un *ideotes*, un simple particular que s'ocupa només dels propis assumptes. El "robinsonisme polític", la pretensió de pensar-se com a individu i prou, és només a l'abast d'alguns esperits desencarnats. I encara amb trampa. O renovem el gust de ser "nosaltres", o vindran els Le Pen i altres bèsties reaccionàries semblants, i llavors serà l'hora de les lamentacions.

Joan F. Mira